

152 (Maj—Juni 1923) er der iøvrigt i Frankrig bleven fremsat Ønske om til Gengæld for Krediten, Frankrig har ydet Østrig, ved venskabelig Overenskomst at faa det omtalte Arkiv overført, til Paris.

Det er alene Hensigten med disse Linjer til Nytte for fremtidige Forskere, som beskæftiger sig med Frederik 2.s Tid eller Peder Oxes Historie, at gøre opmærksom paa en Kilde, der formentlig vil være af Betydning. Den paagældende Pakke bestaar af ialt 243 Blade, Originaler, Koncepter og Kopier mellem hverandre. Hovedmassen udgør udførlige Instruktioner for Peder Ox under hans forskellige Forhandlinger, hans Beretninger om Udførelsen af de givne Ordre, delvis Kopier, delvis egenhændige, samt en Række, aabenbart af forskellige lothringske Raader udarbejdede Betænkninger om Danmark, dets Magtmidler og dets vanskelige Stilling under Syvaarskrigen. Tilsammen giver Akterne et levende Indtryk af brændende Had til den regerende Kongelinje i Danmark, men tillige af det livlige Intrigespil, der blev sat i Gang, og som regnede med alle Muligheder, f. Eks. Ditmarskernes Misfornøjelse efter Undertvingelsen, men dog langtfra var underbygget med tilstrækkelige Magtmidler.

Materialet er ret vanskeligt at benytte. Ikke blot forudsætter det Kendskab til indre lothringske Forhold, men stiller tillige paa adskillige Punkter Benytterens Øvelse i Skriftlæsning paa en alvorlig Prøve. Navnlig gælder dette Peder Oxes egenhændige Breve.

2.

Biskop Livo af Odense.

Af Arthur Köcher.

Alle vil sikkert være enige om, at det har sin store Interesse i saa stort Omfang som muligt at faa draget ledende Personligheder fra 12. Aarh. frem af den Slagskygge, som den mægtige Absalonsskikkelse kaster over den sidste Halvdel af Aarhundredet, og at faa stillet dem i klarere Lys. Til saadanne Personligheder hører først og fremmest de skismatiske Bisper Okko af Slesvig og Livo af Odense. Det er om denne sidste, at det er lykkedes mig at fremdrage nogle Oplysninger, som jeg her meddeler i en sammenhængende Biografi.

Livo omtales allerede omkring 1138¹ som Provst ved St. Albans Kirke i Odense, og viser sig da som en nidkær Mand, der kraftigt værner om sin Kirkes Interesser. Hans Kirke havde hidtil, skønt oprettet af Kongen, staaet i et vist Afhængighedsforhold

¹ S. R. D. I, 273.

til Knudsklostret. At faa dette Forhold forandret og sin Kirke eximeret har været hans Formaal; han fører sin Strid igennem, og et Forlig kommer i Stand mellem de to Kirker. Erik 3. har maaske bidraget til at hidføre dette, men snart efter maa Kongen i et direkte Brev til Livo indtrængende anmode denne om ikke at bryde Forliget. Tonen i dette vort ældste Brev af privat Karakter er en saadan, at man maa formode, at Livo har været tilbøjelig til at ville omstøde de trufne Bestemmelser, formentlig fordi St. Albans Kirke til Gengæld for Exemptionen maatte betale de 4 Mk. Midsommergæld (æstiuialis census), den plejede at faa (eller faa eftergivet?) af Kongen, videre til Knudsklostret, hvis Velynder Erik 3. som bekendt var, uagtet det konkurrerede med hans egen Kirke. Ved at medføre et saa alvorligt økonomisk Tab blev Exemptionen vel ogsaa nok en tvivlsom Fordel. Allerede Kong Niels havde givet 20 Mk. til St. Knuds Munkene¹; naar nu Brevet til Livo omtaler, at Knudsbrødrene foruden de 4 Mk. har andre 16 Mk. nostræ elemosinæ quæ simul sunt XX annuatim, kunde det tyde paa, at St. Albans Kirke kun kort Tid havde nydt Glæde af det aarlige Midsommergældstilskud, og at Knudsbrødrene ved Forliget fik tilbagegivet ubeskaaret en Aarpenge, de i den samme Tid havde maattet lade sig afkorte.

Selve Privatbrevet til Livo er nu desværre kun bevaret i en stærkt korrumpet Skikkelse:

Ericus rex Danorum Liuoni præposito et omnibus St. Albani parrochianis scribens ecclesiam Diui Albani liberam esse uult a monachorum St. Canuti dominio quam legitimo possessionis iure tenebant et pro ea iuris amissione accipiunt frates a rege iiij marcas aestiuialis [pensionis overstreget] census [quam overstreget] quem conferre solebat [rex overstreget] rex ecclesiæ Albani ut sic tandem inter illos controuersia tolleretur præterea renouatas contentiones tolleret scribit. Audiuius hinc iterum intra uos contentiones oriri quod profecto dolemus quia in nullo fratrum quietem turbari uolumus vel patiemur. Quocirca tuæ (?) Liuo præposite per gratiam perque fidem quam mihi debes et intra nos (? uos) est rogo et incunctanter præcipio omnibus quod uobis amicitiae tenore denuntio ut pactum intra uos firmatum nullo modo irumpetis sed ut dictum est Ecclesiam uestram [liberum overstreget] libere possideatis fratres autem præfatas 4 marcas cum alijs XVI nostræ elemosinæ quæ simul sunt XX annuatim accipiant. Quod si quis nostris præceptis contraire tentauerit Divinae ultioni et nostræ [subiacebit overstreget] subiacebit.

Som det heraf vil ses, begynder dette Udtog, der er taget af

¹ Dipl. A. M. I, 243.

Hamsfort¹, ganske refererende og er rettet paa en saadan Maade, at man kan se, at Referatet er frit. Men efter det vel lange Referat følger en subjektiv Affattelse, der henvender sig direkte til Livo i anden Person — hvilket ikke ellers forekommer i Kongediplomer — indledet med *Audivimus hinc iterum*. Først herfra kan der være Tale om en direkte Afskrift. Den Sanctio, Brevet slutter med, truer saavel med guddommelig Hævn som med Kongens. Dette stemmer godt med, at Erik 3. er den første Konge, der stiller en reel Straffeklausul op sammen med den guddommelige². Paa den anden Side er Tilstedeværelsen af en højtidelig Sanctio ejendommelig i et saadant Privatbrev, den har snarere haft Plads i selve Forligsaktstykket. Kun som en Sammensmeltning af Forligsaktstykket — hvad enten det er efter selve Aktstykket eller et Referat — med det private Brev kan jeg forklare mig det besynderlige Hamsfortske Udtog.

Livo støder vi derefter først paa 1147, 17. April, da han vidner i Bisp Riculfs Gavebrev til Odense³; derpaa møder vi ham som Vidne i et Brev udstedt af Valdemar 1. paa et Møde i Odense. Brevet er dateret 1152. Hamsfort retter Aaret til 1162⁴, Vedel Simonsen⁵ til 1159; jeg tror, at det allerede er givet 1157 eller maa- ske før, da det er affattet i Singularis i Modsætning til de senere Valdemarsbreve⁶. 1157 ved vi i det mindste, at Valdemar var i Odense; det staar derimod hverken fast for Aaret 1159 eller 1162.

1159 dør Pave Hadrian 4. og Kardinalerne deler sig i to Partier, der kreerer hver sin Pave: Victor 4. og Alexander 3. Paa det Kirkemøde, Frederik 1. sammenkalder 1159 i Pavia, er Danmark repræsenteret bl. a. ved Radulf, Valdemar 1.s Kansler. 1162 er Valdemar selv til Stede paa den af Frederik 1. sammenkaldte Synode ved Saônebroen og aflægger Lensed til Kejseren. Paa dette Tidspunkt har Valdemar helt sluttet sig til Victor 4.s og Kejserens Parti. Forud herfor er da gaaet et definitivt Brud med Eskil, der maatte gaa i Landflygtighed 1161. Det store Skisma ude i Europa har foraarsaget et tilsvarende mindre i Danmark. Den foretag- somme Odenseprovst Livo har i Skismaet set et Middel til at

¹ Kall. 8vo 668.

² 1140 Originalen Aarb. 1882, *regie uindicte cum excommunicatione atque perpetua maledictione secundum canonica instituta subiaceat*. — 1145 Brevet til Bisp Herman Cod. Esrom. 91 *omnipotentis dei iram et regalem experiatur vindictam*.

³ Kun bevaret i Omtale af Hamsfort S. R. D. I, 274 = VII, 219.

⁴ S. R. D. I, 276.

⁵ Odense Bys Historie I, 107.

⁶ Jfr. H. T. 9 Rk. II, 169, Anm. 1.

komme frem, og da det træffer sig saa heldigt, at Riculf dør 1162, bliver Livo valgt i hans Sted¹. Eskil er imidlertid i Landflygtighed, hvorfor Livo ikke kan blive viet, og da han i det hele taget ikke har Udsigter til at blive viet af Eskil, er det let forstaaeligt, at vi træffer ham som Valdemars Ledsager i 1162. Dertil har han rimeligvis som en af de ledende Skismatikere i Danmark og som den modne og erfarne Mand, han paa dette Tidspunkt maa være, eftersom han allerede er Provst i 1138, spillet en vis Rolle som Raadgiver for Valdemar; som det forekommer mig, sandsynligvis i langt højere Grad end Absalon, hvis noget vaklende Holdning næppe indtages af Valdemar. Allerede af den Omstændighed, at Sakse nævner Livo, kan man slutte, at han har haft en ikke ringe Indflydelse og Position, eftersom Sakse ellers ingen Odensebisp nævner. Herpaa tyder ogsaa, at Dagen efter Mødet ved Saônebroen vies Livo af selve Pave Victor 4. til Bisp i Odense; ifølge Sakse² nedlagde Absalon Protest.

Allerede 1164 dør nu imidlertid Victor 4., og 1167 lider Frederik 1. Nederlaget overfor de lombardiske Stæder, Alexander 3.s Parti styrkes stærkt herved, og Valdemar ser sin Fordel ved at svinge tilbage. Han søger Udsoning med Eskil, og da denne vender tilbage 1167—68, maa de skismatiske Bisper fortrække: Okko i Slesvig afløses af Frederik, og Livo finder det sikrest at drage bort. Man har hidtil været tilbøjelig til at tro, at han var død ved denne Tid³, ja, en sagnagtig Videreudvikling lader ham endogsaa dø en voldsom Død⁴. Men dette er ganske urigtigt. Han fortrækker ganske vist fra Danmark, men drager til Tyskland, hvor Skismaet endnu ikke er bilagt, og der derfor er Jordbund for ham. Han slaar sig ned i Köln, hvor han 1168, 22. Maj, optager Benene af den hellige Kunibert⁵. Dernæst køber han sig et Landsted udenfor Köln. Købet er optaget i Kölner Stadsbogen: *notum sit omnibus tam presentibus quam futuris quod episcopus de Dacia dominus Livo et nepos eius Achilius acquisiverunt domum sitam iuxta Renum a Ludewico de Stumbele et uxore eius et ab omnibus hereditibus eius; quod confirmatum est vero testimonio iudicum, scabino-*

¹ Eller ogsaa har han skubbet Riculf til Side; ifølge Hamsfort, hvis Oplysninger, især de kronologiske, dog ofte er ret tvivlsomme, dør Riculf først 1163 S. R. D. I, 277.

² 784.

³ Hans Olrik: Konge og Præstestand 61 og Biografisk Lexicon X, 346.

⁴ S. R. D. VII, 221 jfr. Helveg: Den danske Kirkes Historie I, 421.

⁵ v. Mering: Die hohen Würdenträger 24 og v. Mering u. Reichert: Die Bischöfe und Erzbischöfe von Köln I, 56.

rum, magistrorum et civium¹. Det er rimeligvis denne samme Gaard, Livo tildeler Kölner Domstiftet efter sin Død 24. April et af de nærmest følgende Aar, og hvorfor han faar en længere Omtale i Domstiftets Necrologium fra 13. Aarh.: Obiit Lievo episcopus Pheonensis ecclesie in Dacia, qui contulit domum Kerpene in Viltzirgrave maiori ecclesie; que solvit singulis annis 9 marcas ad supplementum dominorum². Medens den danske Bisp saaledes faar en hæderlig Omtale i et tysk Necrologium, fattes hans Dødsdag i de danske Dødebøger, og hans Efterfølger Simon sad maaske allerede før hans Død paa Bispestolen i Odense.

3.

Til det Stockholmske Blodbads Historie.

Af Caroline Andersen.

Som bekendt er kilderne til det stockholmske blodbads historie kun tre: en kættererklæring, udstedt samme dag som blodbadet, 8. novbr. 1520, en relation³ forfattet af tre domherrer i Upsala i maj—juni 1523 paa opfordring af Gustav Vasa, og endelig den svenske historieskriver Olaus Petri, der skrev omkr. 1545. Grundlæggende for opfattelsen af blodbadet er Paludan-Müllers fremstilling⁴. Han bygger paa relationen og Olaus Petri; i mødet paa Stockholms slot 7. novbr. har Gustav Trolle kun tilsigtet at opnaa en skadeserstatning, men under forhandlingerne bliver sammensværgelsesbrevet fra 1517, hvorved det svenske rigsraad lovede Sten Sture at staa imod enhver indblanding i Gustav Trolles sag, selv fra paven, fremlagt. Dette brev, der hidtil havde været kongen og Gustav Trolle ubekendt, fører til anklagen for kætteri og dødsstraffen. Kættererklæringen ser Paludan-Müller bort fra, da udstederne heraf ikke kunde skrive andet end hvad Kristian 2. vilde have skrevet; og det laa i kongens interesse at vælte skylden fra sig og over paa gejstligheden. Altsaa kan blodbadet ikke være besluttet længe iforvejen; tanken herom kan kun være faa

¹ Publikationen der Gesellschaft für Rheinische Geschichte I, 1893, Kölner Schreinsurkunden des 12. Jahrhunderts II, 1, 88.

² Lacomblet: Archiv f. die Geschichte des Niederrheins III, 390, jfr. Böhmer: Fontes III, 343.

³ Relationen, der ikke haves i original, er trykt: Handl. rör. Skand. hist. II, 1816; 3—12; S. R. S. III 1, 68—70, 1876; Sv. H. T. 1918, 118—122; den maa være affattet i tiden fra slutningen af maj til 6. juni 1523. Sv. H. T. 1920, 133 Anm. 1.

⁴ De første Konger af den Oldenborgske Slægt 353 ff.